

Motion

1984/85: 1822

Bengt Kindbom m. fl.

Ortnamn

Att ortnamnen har ett stort kulturhistoriskt värde råder det allmän enighet om i vårt land. Ortnamnen är inte bara fornminnen utan också bruksföremål i det dagliga livet. De har bildats som beteckningar för de lokaliteter som människor har behövt tala om.

Det allt starkare intresset för individens rötter, identitet och hembygd har under senare år medverkat till att öka uppmärksamheten i samhället på ortnamnsfrågorna. Ortnamnen har vidare en social betydelse och upplevs ofta ha ett stort värde för hemkänsla och trivsel i ett samhälle som alltmer präglas av omfattande byråkrati och datatekniska lösningar.

Efter initiativ i motion från centern med Ivan Svanström som första namn vid 1977/78 års riksmöte begärde riksdagen att en allsidig utredning på ortnamnsområdet skulle tillsättas. Utredningen avlämnade 1982 sitt betänkande Ortnamns värde och vård.

I årets budgetproposition anmäls regeringens övervägande med anledning av utredningen och remissbehandlingen av denna. Enligt vår uppfattning är det angeläget att slå vakt om våra ortnamn och vi vill därför framhålla några frågor som särskilt bör beaktas i det fortsatta arbetet. Ortnamnen har vuxit fram ur en lokal kulturkrets och klart avgränsade ortnamn och betydelser kan spåras i olika delar av vårt land. Vid ett avgörande av vilka språkriktighetsregler som bör gälla har angetts att de bör vara språkligt korrekta, lätthanterliga och identifierade. Detta tillgodoses också i de flesta fall men konflikt kan uppstå mellan att riksspråket skall ligga till grund för stavning i officiella sammanhang och ett av hävdformat namn grundat på dialekten. Med hänvisning till vad som sägs i proposition 1984/85: 100 bilaga 10 och till det ökade intresse som nu finns för olika dialekter bör målsättningen vara att hänsyn tas till det lokala och regionala namnskicket och att detta ges försteg framför rikssvenskan.

Postadressen är i dag den största bäraren av ortnamn i form av gårds-, by- och sockennamn eller gatu- och vägnamn i tätorter. Postverket har prövat olika former för ett förenklat och rationellare adresseringssystem på landsbygden. Gemensamt för de förslagen har varit att de gör våld på hävdvunna ortnamn som ersätts med vägnamn eller olika slag av nummerkombinationer. Regeringen har enligt proposition 1984/85: 100 bilaga 10 vid avgörande av besvärssärenden hänvisat till att postens adress kan kompletteras med olika ortnamn. Man redovisar också möjligheten att anmäla den kompletterande adressen till kyrkobokföringen resp. lokal skattemyndighet. Ortnamnet blir därmed infört i ett centralt adressregister. Detta är

bra under förutsättning att postverket i sitt adressregister och i anmalingar om ändrad adress inte påför eller ändrar adressen med postlådenummer och dylikt vilket förekommit. Effekten av detta kan läsas i tidningarnas familjenotiser där "folk både föds och dör i postlåda xxx".

Kulturministern avvisar i årets budgetproposition möjligheten att återinföra tidigare ortnamn i postadress. Skälet skulle vara att detta skulle få allvarliga ekonomiska och servicemässiga konsekvenser för postverket. Att detta skulle bli fallet har vi svårt att förstå. För det första så har man under senare år inte bytt poststationsnamn vid omorganisationer och detta har kunnat ske utan några servicemässiga konsekvenser. För det andra kan den ekonomiska belastningen inte vara så stor eftersom det inte påverkar den maskinella sorteringen grundad på postnummer. Den grundläggande principen för postverkets adresseringssystem skall vara att ortnamn i form av gårds-, by- och/eller sockennamn får finnas kvar i adresserna och att det skulle vara möjligt att återinföra redan avskaffade postadresser i särskilda fall. Detta bör ges regeringen till känna.

Ortnamn i fastighetsregistret

Det största ingreppet i våra kulturhistoriskt värdefulla ortnamn har skett genom fastighetsdatareformen. Trots vissa justeringar kvarstår det faktum att socknen försvinner som jordregisterområde. Därmed mister socknen sin sista funktionella roll grundad sedan många hundratals år tillbaka i gemenskapen att söka sig samman.

De argument som tidigare har framförts för en ändrad inriktning för fastighetsdatareformen äger alltså sin giltighet och behöver här inte upprepas. Varken datatekniska eller ekonomiska skäl utgör grund för att upphäva socken som jordregister- eller stadsregisterområden.

Ortnamnsråd

Regeringen föreslår att ett ortnamnsråd inrättas i stället för den utförligare reglering som ortnamnskommittén föreslog. Vi kan acceptera denna lösning med hänvisning till behovet att begränsa lagstiftningsverksamheten.

Detta förutsätter dock att det föreslagna rådet får en sådan sammansättning och ställning så att det har realistiska förutsättningar att påverka och slå vakt om ortnamnen. Beslutande myndighet bör inte utan särskilda skäl kunna frångå rådets beslut. I proposition 1984/85: 100 bilaga 13 sägs att det ankommer på regeringen att besluta om rådets befogenheter, organisation och arbets sätt. Regeringen bör därvid beakta vad vi sagt ovan. När det gäller rådets sammansättning sägs i detta sammanhang inget. Vi föreslår därför att riksdagen uttalar att det i rådet skall ingå representanter för Riksförbundet för hembygdsvård, ortnamnsarkivet, riksantikvarieämbe-

tet, kommunerna och samerna jämte de representanter för statliga myndigheter som har avgörande inflytande i ortnamnsfrågor.

Hemställan

Med hänvisning till vad som ovan sagts hemställer vi att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om språkregler, postadresser och ortnamnsråd.

Stockholm den 24 januari 1985

BENGT KINDBOM (c)

KARL BOO (c)

SVEN-ERIK NORDIN (c)

MARTIN OLSSON (c)

KERSTIN ANDERSSON (c)

KERSTI JOHANSSON (c)

GUNHILD BOLANDER (c)

STINA GUSTAVSSON (c)

AGNE HANSSON (c)

ELVING ANDERSSON (c)

LENNART BRUNANDER (c)

JAN HYTTRING (c)